

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 73 Ekim 2020 & Volume: 13 Issue: 73 October 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

MODERN MİMARLIK MİRASI SİNEMA YAPILARINDA YAPISAL SORUNLARIN TESPİTİ: DİYARBAKIR DİLAN-SİTE SİNEMASI ÖRNEĞİ *DETERMINATION OF STRUCTURAL PROBLEMS IN CINEMA BUILDINGS, A LEGACY OF MODERN ARCHITECTURE: DİYARBAKIR DILAN-SITE CINEMA EXAMPLE*

Nursen IŞIK*
Didem ŞAHİN**
F. Meral HALİFEOĞLU***

Öz

Diyarbakır'da modern mimarlık mirasının önemli örneklerinden olan Dilan ve Site Sineması özgünlüğünü önemli ölçüde koruyan yapılardır. Bu sinemalar konumları, taşıdıkları mimari özellikler, sosyal ve kültürel değerler açısından önemli bir yere sahiptirler.

Dilan Sineması aktif olduğu yıllarda Diyarbakır'ın sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmamış aynı zamanda tüm bölgeye ticari, sosyal ve kültürel hareketlilik kazandırmıştır. Film gösterimlerinin yanı sıra bu yapıda konser, dinleti, konferans ve toplantı gibi faaliyetler de sıkça gerçekleştirilmiştir.

Yapıldığı dönemde 'Orta Doğu ve Balkanların en büyük sineması' unvanını alan Dilan Sineması boyut, plan düzeni, cephe özellikleri, pencere boşlukları, parsel sınırı gibi yapısal özelliklerini genel olarak korumuştur. Betonarme karkas olarak inşa edilen sinema çatıyla örtülmüştür. Ancak açıklığın fazla olduğu bazı salonların üzeri çelik makaslarla geçilmiştir.

Televizyonun toplum hayatına girişiyle işlevleri bozulan birçok sinema binası gibi, Dilan ve Site Sineması da bazı değişimlerle aktif kullanımını kaybetmiştir. Günümüzde ticari birimlerin dışında büyük bölümü boş ve bakımsızdır. Bu bakımdan yapıda pek çok teknik donanım kullanılamaz durumdadır.

Bu çalışmada, Cumhuriyet sonrası yapılmış önemli modern mimarlık mirası yapılarından olan Dilan ve Site Sineması'nın mevcut durumu ele alınarak, yapısal sorunlar gözlemsel ve aletsel olarak tespitlerle belirlenmeye çalışılmıştır. Gözlemsel tespitlerde yapının tüm bölümlerindeki bozulma ve hasarlar fotoğraflarla belgelenerek hasar analizleri çıkarılmıştır.

Yapının taşıyıcı elemanlarındaki hasar ve bozulmalarda aletsel olarak duvar radarı kullanılarak, giriş ve kolonlardaki donatıların tespiti ve mevcut durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır, Dilan Sineması, Site Sineması, Yapısal Sorun, Taşıyıcı Sistem

Abstract

Dilan and Site Cinema, which are important examples of modern architectural heritage in Diyarbakır, are structures that preserve their originality significantly. These cinemas have an important place in terms of their location, architectural features, social and cultural values.

During the years when Dilan Cinema was active, it not only met the social and cultural needs of Diyarbakır, but also brought commercial, social and cultural dynamism to the whole region. In addition to film screenings, activities such as concerts, conferences and meetings were also frequently held in this structure.

* Dr. Öğr. Gör., Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Orcid: 0000-0002-6125-1896, isikcn@gmail.com

** Mimar, Sur Belediyesi. Diyarbakır. e-posta: didemssahin@gmail.com

*** Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Orcid: 0000-0003-2032-3774, mfhalife@gmail.com

Dilan Cinema, which received the title of 'the biggest cinema of the Middle East and the Balkans' when it was built, generally preserved its structural features such as size, plan layout, facade features, window openings, parcel boundaries. The cinema, built as a reinforced concrete carcass, is covered with a roof. However, some halls with large openings were crossed with steel scissors.

Dilan and Site Cinema have lost their active use with some changes, just like many cinema buildings whose functions have deteriorated with the introduction of television into social life.

Today, most of the commercial units are empty and neglected. In this respect, many technical equipment cannot be used in the building.

In this study, the structural problems were tried to be determined by observational and instrumental determinations by considering the current situation of Dilan and Site Cinema, one of the important modern architectural heritage buildings built after the Republic.

Damage analyzes were made by documenting the deterioration and damage in all parts of the building with photographs during observational determinations.

In the case of damage and deterioration in the bearing elements of the building, the wall radar was used instrumentally to determine the reinforcements in the beams and columns and to determine the current situation.

Keywords: Diyarbakır, Dilan Cinema, Site Cinema, Structural Problem, Structural System

1.GİRİŞ

Kültürel yaşamda sinemalar ve yarattığı etki oldukça önemlidir. Tüm sanat dalları gibi sinemalar toplumdan beslenir ve topluma büyük katkı sunarlar. Sinemanın görsel etkisi ve bilinçaltıyla doğrudan iletişim gücü diğer sanat dallarından daha öne çıkmasını sağlamıştır. Bu bakımdan sinema ve yapıları, bulundukları şehirlerin sosyo-kültürel yapısının biçimlenmesinde çok önemli bir dinamik oluşturmıştır. Cumhuriyet'in ilanı sonrası şehirlerde kültür yapısı olarak sinemalar hızla inşa edilmeye başlanmıştır.

Televizyonun günlük yaşantımıza girmesiyle geri plana itilen sinemaya gitme ve izleme alışkanlığı ve ritüeli, sinema yapılarının ve bünyesindeki salonlar zaman içinde işlevsiz hale getirilmiştir. İşlevsiz duruma getirilen sinemaların zaman içinde kapatılması bulundukları kentlerde sosyal ve kültürel yaşamı ve değişimini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Yedinci sanat olarak adlandırılan sinema ve salonları, bulunduğu ve varlığını sürdürdüğü şehirlerde, sosyal ve kültürel yaşamda değişim ve gelişme açısından sürdürülebilir bir etki yaratmıştır.

Zengin kültürel mirasa sahip olan Diyarbakır'da ilk sinema gösterimi 1920 yıllarında önce Ermeni ve Rum Kiliselerinde dini amaçlı gösterimlerle ön plana çıkmıştır (Mercan, 2017, URL 6).

Televizyonun yaşantımıza girmesi ve izlenme oranının sıklığı Cumhuriyet dönemi sonrasında 1980'li yıllara kadar sürmüştür. Diyarbakır kentinde yaşamını sürdüren sinemalar, 1950 ve 1970 yıllarında Türk Sinemasının gelişimine paralel büyük bir etki sağlamıştır (Mercan, 2012, URL 5).

1950 yılında inşasına başlanan ve Diyarbakır'da eğlence sektörünün gelişiminde büyük rol oynayan Dilan Sinemasının en büyük değişimi 1974 yılında gerçekleşmiştir. Televizyonun yaşantımıza girmesi ve izlenme sıklığı ile yazlık sinemaların kapanmasına neden olmuş ve Dilan Sinemasının yazlık sinema olarak kullanılan alanı da bu kapatılan sinemalar arasına girmiştir. Dönemin işletme sahipleri yazlık bölümü kapatarak kışlık sinema olarak kullanımı için değiştirmişlerdir. Site sinemasına dönüştürülen bu alanda bulunan salondaki tefriş malzemesi olan koltuklar günümüzdeki meclis salonlarındaki gösteriş ve rahatlık bakımından eşdeğer özellikte seçilmiştir (Karataş, 2015, URL-4).

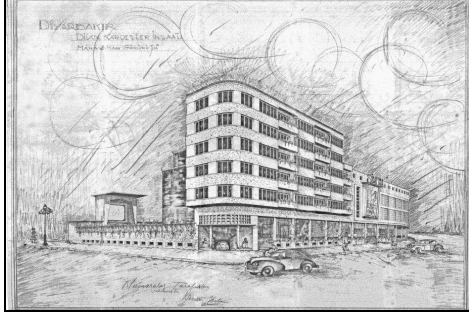
Dönemin ekonomik koşulları ve nüfus verileri düşünüldüğünde, Diyarbakır'da yoğun sinema yapısının bulunması halkın sinemaya ilgisinin en önemli göstergesi olmuştur. Geçmişte sinemaların bir kısmı yazlık, bir kısmı da hem yazlık hem kışlık olarak kullanılmıştır. Ancak sinema yapılarından birçoğu ne yazık ki günümüze ulaşamamıştır. Bunun kent halkının sosyalleşmesi ve entelektüel düzeyinin ilerlemesinde yavaşlamaya yol açtığı görülmüştür.

Yapıldığı dönemde 'Orta Doğu ve Balkanların en Büyük Sineması' unvanı alan Dilan Sineması cephe boyutunda neredeyse hiç değişikliğe uğramamış, plan boyutunda ise küçük değişimler oluşmuştur. 270 localı, 1500 kişilik, üç katlı yapı, 18m boyutundaki perdesiyle Türkiye'de o dönem yapıları içerisinde önemli bir yer tutmuştur. Dilan Sineması günümüzde de cephe kaplaması, yapı malzemesi, pencere boşlukları ve parsel sınırı ile dönemsel özelliklerini korumuştur. Zaman içinde sinemaya olan ilgi azalmış ve Dilan Sineması sahiplerinin ekonomik ihtiyaçlarından dolayı sinemanın bazı bölümleri (düşün salonu olarak düzenlenmiş) değiştirilmiştir.

Araştırmamızın konusu olan Dilan-Site sineması modern mimarlık mimarisi olarak kabul edilen bir kültür yapısı olmakla birlikte Diyarbakır sosyal yaşamında önemli izler bırakmıştır. Bu nedenle bu yapının

- 434 -

Site Sineması açılarak işlevleri arttırılmıştır. 1980'li yılların sonuna doğru sinema düğün salonuna dönüştürülmüştür. Dilan Sinemasının ana bölümü bir süre (dört sene) kapatıldıktan sonra tadilatla beş adet küçük sinema salonu olarak kullanılmaya başlanmıştır (Değertekin, 2012, 175; Şahin vd., 2019, 1) (Şekil 2, Şekil 3).

Şekil 2. Mimar Harutyun Sarrafyan'a ait
Dilan Sineması cephe çizimi (1950)

Şekil 3. Dilan-Site Sineması güneydoğu cephesi (2020)

Doğu - batı aksında oval görünümüne sahip ana cephesiyle zemin katla birlikte toplam dört kat inşa edilen Dilan Sineması 1900 kişi oturma kapasiteli ve 70 ayrı locaya sahipti. Dilan sinemasının en büyük salonunda 18 metre uzunluğunda perdesi ile o dönemin Türkiye'deki sinema salonlarındaki en büyüğü olmuştur. Teknik donanım ve ses düzenleriyle 1500 kişilik kapasitesine sahip Dilan sinemasında konfor şartları oldukça yüksektir. İstanbul Beyoğlu'ndaki Pera Palas gibi Diyarbakır'ın Pera Palas'ı olarak adlandırılan sinemada ticari mekanlar, restoran, otel ve gece kulüpleri yer almaktaydı (Mercan, 2012, URL 5).

Toplam 2300 m² alan üzerine inşa edilen Dilan Sineması, yaklaşık 1900-2000 koltuk ve 70 ayrı balkon (loca) ile uzun yıllar hizmet vermiştir (Erbay, 2018, URL 3).

Özgün tasarım ve cephesini koruyan yapı, günümüzde 3 ayrı bölümden oluşmaktadır. Bir bölümü bir dizi ticari faaliyetlerin yürütüldüğü pasaja çevrilirken, bir bölümü büyük bir salon diğer bölümler ise 5 adet cep sinema salonundan oluşmaktadır. Betonarme bir üst örtüye sahip sinemanın bekleme mekânlarının dışı açılan pencereleri ise dikdörtgen bir form özelliğindedir.

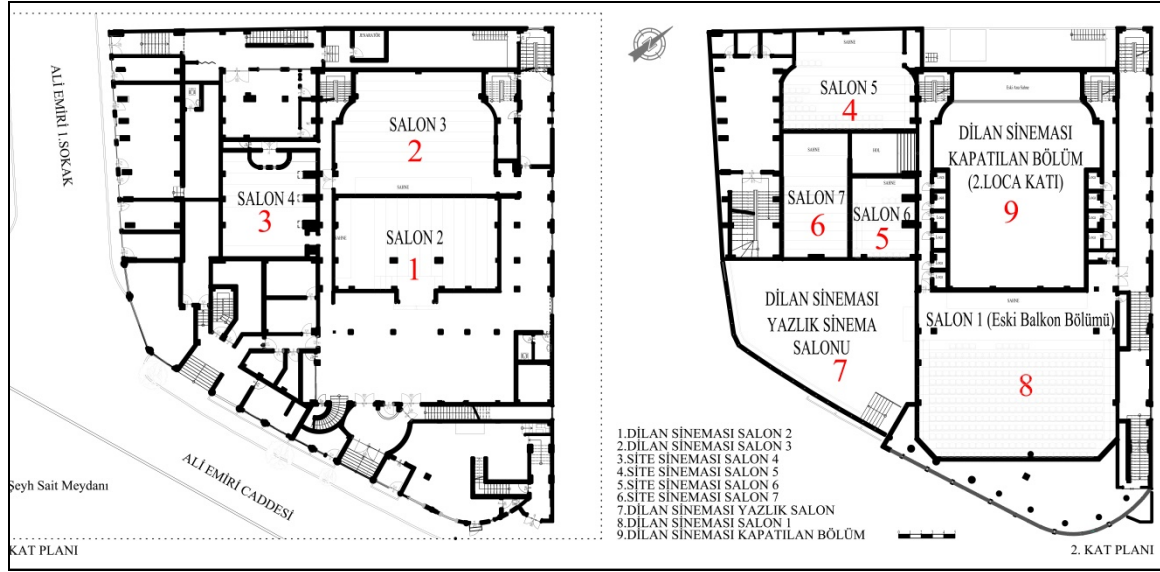
Yapı daha önce kapsamlı bir restorasyon çalışması geçirmemesine rağmen inşa edildiği günden itibaren çeşitli amaçlarla kullanılmaya devam etmiştir. Buna karşın Dilan Sineması'na 1970'lerde Site Sineması eklenerek yapı birçok tadilatın geçmiştir. Günümüze bir bütün olarak ulaşabilen yapı, bodrum (otopark) ve giriş (zemin) katıyla birlikte 4 kattan oluşmaktadır.

Dilan Sinemasının güneyindeki otoparka cadde kotundan % 22 eğimli rampayla girilmektedir. Caddeye paralel ticarethaneler yer almakta ve girişleri bu yönden sağlanmaktadır. Dilan Sineması'nın +1.69 kotundaki girişine caddeden çıkan basamaklarla ulaşılmaktadır. Bu katta Salon 1, Salon 2 ve Salon 3 ile idari bölümler yer almaktadır.

Ayrıca sinemanın güneybatı yönünde yer alan yazlık sinemaya çıkış merdiveni de bu katta konumlanmıştır. Birinci katta büyük açıklığa sahip Salon 1'in üstündeki loca katı günümüze ulaşmamıştır. Galerî katı olan birinci katta Salon 4, Salon 5 ve Salon 6 yer almaktadır. 2. kat lojman olarak düzenlenmiştir. Site sineması'nın girişi güneybatıdan, ticari mekanların girişleri ise Ali Emiri 1.Sokak'tan sağlanmaktadır.

Dilan Sineması girişine, zemin kata cadde kotundan sekiz basamaklı biri idari bölüme geçişi sağlayan, diğeri izleyicilerin ana fuayeye ulaşmasını sağlayan iki ayrı merdivenle ulaşılmaktadır. Bu merdivenler arasında kalan alanda, silindirik formlu sütunların konumlandığı bir bekleme salonu bulunmaktadır. Bu salon günümüzde bölünerek 12 adet ticari mekan oluşturulmuştur. Zemin katta ana sinema salonunun düşeyde bölünmesiyle oluşturulan 1 ve 2 numaralı Dilan Sineması salonları ile 3 numaralı Site Sineması salonu ve çeşitli ticari birimlere kiralanılan Site Sinemasına ait bölümler yer almaktadır.

Dilan Sineması'nda ana fuayenin bulunduğu alandan döner bir merdivenle 1. kata ulaşılmaktadır. Bu katta ana fuaye üstüne gelen galerî boşluğu, makina daireleri, depolar ve 2.kata geçişi sağlayan diğeri merdivenler bulunmaktadır. 3.katta ise Site Sineması'nın 4-5-6 numaralı sinema salonları, Dilan Sineması'nın 500 kişilik büyük balkonunun kapatılmasıyla oluşturulan 7 numaralı sinema salonu, bekleme salonu ve ana sinema salonunun yatayda da bölündüğü locaları da kapsayan 9 numaralı salon bulunmaktadır. Bu katta lojman da yer almaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Dilan-Site Sineması rölöve planları (Şahin 2018)

Dilan Sineması'nın güneydoğu cephesi 40,41 m uzunluğunda, yüksekliği 19,49 m yazlık sinema tarafında ise 7,48 metredir. Güneybatı cephesinin uzunluğu 44,29 m, yüksekliği 17,12 metredir. Kuzeybatı cephesi 39,38 m uzunluğunda, yüksekliği ise 20,97 m Ali Emiri 1.Sokak' a bakan bölümde 18,39 metredir. Kuzeydoğu cephesi 43,78 m uzunluğundadır (Şahin, 2019, 63-69) (Şekil 5, Şekil 6).

Şekil 5. Dilan ve Site Sinemalarının Girişleri (2020)

Şekil 6. Dilan Sinemasının Şeyh Sait meydanına bakan güneydoğu cephesi

Site sinemasının girişi güneybatıdaki Ali Emiri 1. Sokaktan sağlanmaktadır. Site Sinemasının zemin katında optik merkezi, eczane, tekeli bayisi, internet kafe ve döner salonu olarak işletilen toplam 5 adet ticari mekân ile oto yıkama ve otopark bulunmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Site Sineması

Salon 4'ün arkasında, günümüzde boş olan ticari mekânda sonradan oluşturulan mutfak ve WC bölümleri bulunmaktadır. Ayrıca (+1.43 m) kotundan birinci kata çıkmayı sağlayan ve günümüzde kapatılmış tek kollu merdiven ile iç bahçe olarak bırakılmış aydınlık bölümünde bulunan jeneratör odasına 6 (altı) rıhtla inilmektedir.

Site Sineması'nın tek kollu merdivenle çıkılarak (+2.71 m) kotundaki ticari mekâna ulaşılmaktadır. Bu mekânın altında Dilan Sineması bodrum katına inen otopark girişi bulunmaktadır. Site Sineması'nın günümüzde kullanılmayan ve kapatılmış olan merdiveni ile Dilan Sineması idari birimleri, mescit ve güvenlik bölümlerinin bulunduğu alanın tümünün üstü yazlık sinema olarak kullanılmıştır. Yazlık sinemaya zemin katından kapatılmış olan merdivenle çıkıldıktan sonra 6 (altı) rıhtla inilerek ulaşılması gerekirken yazlık sinemaya giriş günümüzde sağlanamamaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. Dilan- Site Sineması yazlık sinema alanı

Site Sinemasının zemin katında Salon 4 bulunmaktadır. Bu salona Salon 2 ve Salon 3' ün yanında bulunan (+1.69m) kotundaki koridordan giriş sağlanmaktadır.

Site Sineması'nın zemin katında bulunan ticari mekânların üzerinde (+3.55m) kotunda bekleme salonu bulunmaktadır. Bu alana zemin kattan dönüşlü basamaklarla çıkan merdiven kapatıldığı için günümüzde kullanılmamaktadır.

Site Sineması salonlarına zemin katta Dilan Sineması Salon 3'ün yanında konumlanmış iki kollu merdivenle çıkılan koridordan sonra Salon 5, Salon 6, Salon 7 girişlerinin bulunduğu hole ulaşılmaktadır. Sinemanın (+7.42m) kotunda bulunan ticari mekan, Salon 5, Salon 6 ve Salon 7 bulunmaktadır.

Site Sineması'nın (+11.50m) kotundaki ticarethane yakın döneme kadar kahvehane olarak işletilmişse de günümüzde boş ve kullanılmamaktadır. Bu mekânda içerisinde mutfak, personel odası ve WC bölümleri oluşturulmuştur.

2.2. Yapım Tekniği ve Malzeme

Betonarme karkas yapım tekniğiyle yapılmış Dilan ve Site Sinemasında fuaye ve salon açıklıklarında farklı geçiş teknikleri kullanılmıştır. Her iki sinemada farklı salon ve fuaye alanlarının yanında, ayrı makine dairesi ve farklı boyutlarda mekanlar bulunmaktadır.

Dilan Sineması'nın giriş bölümünde bulunan fuaye alanının üstü kaset döşeme ile geçilmiştir. Dörtgen formdaki fuayede kaset döşeme ile geçilen uzun kenar 20.60 metredir. Döşemeyi kare formlu betonarme kolonlar taşımaktadır. Dilan Sinemasının koridorları ve Site Sinemasının bekleme salonu ve iki ticari birimin üstü nervür (dişli) döşeme ile geçilmiştir.

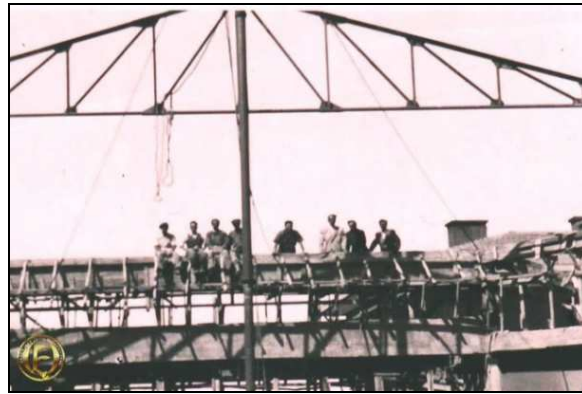
Dilan Sineması Salon 2 ve Salon 3 geniş açıklığa sahip olduğundan çelik makaslarla geçilmiş olup, üstü ahşap beşik çatıdır (Şekil 9).

Şekil 9. Dilan Sineması Salon 2 ve Salon 3'ün üstündeki çelik makas sistem

Çatının uzun kenarı ile geçilen mesafe 39.49 m olup, kısa kenarıyla geçilen mesafe 21.55 metredir. Çatı üstü alaturka kiremitle kaplanmıştır. Beşik çatının etrafında ise üzerinde yürünebilen teras çatı bulunmaktadır. Çatının taşıyıcı elemanları ahşap mertekler olup, yığma yapım tekniğiyle yapılan duvarların bir bölümü de taşıyıcı özellik göstermektedir.

Site Sineması'nın üzerinde gezilebilen teras çatı bulunmaktadır. Sinemanın büyük açıklığa sahip ve loca katı olan Salon 3'ün üzeri çelik makaslarla geçilmiştir (Şekil 10).

Şekil 10. Dilan Sineması inşaatında çelik makas kurulumu (Çetin, 2015)

Bodrum kat duvarları bazalt taş ile örülmüştür. Bunun dışında yapıda bazalt kullanılmamıştır. Yapıdaki diğer duvarlarda ise briket, ateş/harman ve delikli tuğla kullanılmıştır. Briket ve delikli tuğla sonradan eklenen bölümlerde kullanılırken harman tuğla yapının özgün bölümlerinde gözlemlenmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. Dilan Sinemasında bodrum kat duvarlarında kullanılan bazalt taş malzemesi

Yapıda döşeme malzemesi ıslak hacimlerde seramik ve mozaik olup, sinema salonlarında düzeltme sıvasının üzeri halıyla kaplanmıştır. Fuaye, koridor ve merdivenlerde mozaik kullanılmıştır.

Konut bölümünde ise bir odada sadece sonradan yapıldığı düşünülen ahşap kaplama mevcuttur. Pencere ve kapılar ilk yapım döneminde ahşap iken, yenilenen bölümlerde pvc ile değiştirilmiştir. Ayrıca sinema salonlarının kapıları yalıtım amaçlı ahşap üzerine kumaş ya da deri ile kaplanmıştır. Salonların iç duvar yüzeylerinde de yalıtım için ahşap panel ve kumaş kaplama tercih edilmiştir. Yapıdaki tüm merdivenler betonarme iken makine dairesine çıkan bir çelik merdiven bulunmaktadır.

Dilan sinemasında alçı malzeme duvar, tavan kaplaması ve bazı kolonların döşeme altları ile giriş fuayesindeki bilet gişesi tavanında kullanılmıştır (Şekil 12).

Şekil 12. Dilan Sinemasında alçı malzemenin kullanıldığı tavan ve duvar kaplamaları

3. BULGULAR

İnşa edildiği dönemden beri Diyarbakır'ın sosyo- kültürel ve eğlence yaşamına önemli katkı sunan Dilan Sinemasında en önemli değişim mekan ve işlev açısından 1974 yılında gerçekleşmiştir.

Dilan Sineması'nın yazlık konsepti de etkilenmiş ve bu alan işletmeciler tarafından kapatılarak bir kışlık sinemaya dönüştürülmüştür (Değertekin, 2012,176).

Dilan Sinemasına dair ikinci restorasyon çalışması ise 1990 ve 1999 yılları arasında gerçekleşmiştir. Salon 1 olarak kullanılan bölüm loca bölümünden ayrılarak düğün salonuna çevrilmiştir. 1999 yılından itibaren işletmecisinin ekonomik sıkıntılarından dolayı satılığa çıkarılan Dilan Sinemasına 2000 yılının başlarında yeniden tadilat çalışması yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda düğün salonu da yatay ve dikey doğrultuda iki bölüme ayrılarak iki ayrı cep sinemasına dönüştürülmüştür (Dağtekin v.d., 2015,URL 1).

Dilan ve Site Sinema salonları ile ticari mekânlarında 2016-2019 tarihleri arasında meydana gelen yapısal sorunlar ile buna bağlı oluşan hasarlar gözlemsel olarak incelenerek belgelenmiştir. Bunlar; strüktürel bozulmalar, yüzey-doku kayıpları, eklem-kapatma, metal elemanlarda bozulmalar, ahşap elemanlarda bozulmalar, yapı elemanlarına aykırı müdahaleler ile neme bağlı bozulmalar başlıkları altında incelenmiştir.

Gözlemsel tespitler sonrası elde edilen bulgulara göre yapısal sorunlar ve hasarlar gruplandırılarak hasar analiz paftaları çıkartılmıştır.

Dilan Sinemasındaki taşıyıcı sistem kolon ve kirişlerle kısmi duvarlardaki donatı boyutu ve durumlarının belirlenmesi amacıyla duvar radarı kullanılarak taşıyıcı elemanların mevcut durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

3. 1. Dilan Sinemasında Gözlemsel Olarak Tespit Edilen Strüktürel Bozulmalar

Dilan sinemasında yapılan gözlemsel inceleme ile strüktürel sorun oluşturacak bozulmalar olmamakla beraber, kaplamaları kaldırılan taşıyıcı kolonlarda kesit daralmaları tespit edilmiştir. Ayrıca harç ve sıvalardaki bozulmalar, teknik donanımlarda korozyon, tesisat eksikliği, üst örtünün kısmi hasarlar ile neme bağlı oluşan bazı yapısal sorunlar bulunmaktadır.

1950'li yıllardan günümüze kadar oluşan bozulmaların genellikle bakımsızlık ve terke bağlı meydana geldiği belirlenmiştir. Salon 1, Salon 2 ve Salon 3 ile galeri ve loca katındaki taşıyıcı elemanlardaki hasarların (kolon, kiriş vb) yapısal sorun oluşturacak boyutta olmadığı görülmüştür.

Salon 2'deki kare kesitli kolonlar kısmi olarak ahşap lambri ve kumaşla kaplandığından strüktürel bozulmalar görsel olarak tespit edilememiştir. Ancak bu salonda bulunan iki taşıyıcı kolon kaplaması sökülerek mevcut kolon yüzeylerinde donatıları görünecek kadar yüzey kayıp ve kesit daralması görülmüştür (Şekil 13).

Şekil 13. Taşıyıcı Kolonlarda oluşan korozyon, sıva kaybı ve kesit daralmasına bağlı sorunlar

Dilan Sineması'ndaki Salon 2 ve Salon 3 sırt sırta gelecek şekilde konumlanmıştır. Salon 3'de taşıyıcı kolon ve kirişler ile duvarların kapatılması nedeniyle strüktürel bozulmalar tespit edilememiştir. Salonların yanındaki bekleme holü ve koridorlardaki bazı giriş ve kolonlarda donatının görüldüğü, sıva kayıpları bulunmaktadır.

Galeri katında da strüktürel bozulmaya yol açacak herhangi bir deformasyon görülmemiştir. Salon 1 ve Salon 2'nin üstündeki geniş açıklık çelik makas sistem ile geçilmiştir. Sahnesi bulunan loca katında üst örtü rahatlıkla görülebilmektedir. Makas sistem aralarında ısı yalıtım malzemesi (cam yünü) kullanılarak salonlarda ısı kaybı önlenmeye çalışılmıştır (Şekil 14).

Şekil 14. Loca katındaki çelik makaslardaki nem, korozyon ve yalıtım eksikliğine bağlı bozulmalar

Salon 2, ve Salon 3'ün kat yüksekliğini azaltmak amacıyla ana sinema salonunun loca katı yatay bir döşeme yapılarak kapatılmıştır. 500 kişilik salonda strüktürel bozulma bulunmamakla birlikte, bu salonun çelik makasla geçilen üst örtüsünde kısmi malzeme kayıpları yer almaktadır.

Duvar ve döşemelerdeki yüzey-doku kayıplarına bağlı oluşan bozulmalar

Salon 1'in duvar, döşeme ve tavanı farklı malzemelerle kapatıldığı için yüzey ve doku kayıpları gözlemsel olarak belirlenememiştir. Ancak 500 kişilik Salon 1'in makine dairesine yakın bölümlerinde tavan kaplaması kırılmış ve buradan ahşap çatı makaslarındaki kısmi bozulmalar tespit edilebilmiştir (Şekil 15).

Şekil 15. Salon 1'in asma tavan kaplamasında ve ahşap kirişlerde oluşan bozulmalar

Salon 1'in 8 (sekiz) rıhtla çıkılan makine dairesinde betonarme döşemenin sıvaları dökülmüş ve donatı görülecek düzeyde yüzey kayıpları meydana gelmiştir (Şekil 16).

Şekil 16. Salon 1 makine dairesinde en yüzey ve doku kaybı hasarları

Salon 2 ve Salon 3'ün üstünde bulunan loca katı döşemesinde makas sistemin mesnetlendiği duvarlarda kısmi yüzey ve doku kayıpları görülmüştür (Şekil 17)

Şekil 17. Loca katında meydana gelen yüzey ve doku kaybı hasarları

Ekleme ve kapatmaya bağlı oluşan bozulmalar

Geniş açıklığa sahip olan Salon 2 ve Salon 3'ün üstü çelik makasla geçilecek şekilde kapatılmıştır. Salonların kat yüksekliklerinin azaltılması amacıyla 8.17 m kotunda yatayda bir döşeme ile bölünerek salonlar ve loca katı ayrılmıştır. Loca katı günümüzde kullanılmayıp, kapıları tuğla ile örülerek kapatılmıştır. Döşeme ve duvarlarda aşırı yüklemeye bağlı malzeme kayıpları ve sıva çatlağı şeklinde bozulmalar oluşmuştur (Şekil 18)

Şekil 18. Loca katında bulunan kapıların tuğla malzemeyle kapatılması

Dilan Sineması lojman katı ve misafirhaneye ıslak hacimler eklenerek, bu bölümler konut olarak düzenlenmiştir. Bu mekânlarda bakımsızlığa bağlı bozulma dışında hasar oluşturacak önemli bir deformasyon bulunmamaktadır.

Ahşap elemanlarda oluşan bozulmalar

Dilan sinemasında Salon 1'in üstü ahşap çatı ile örtülüdür. Marsilya kiremidi ile kaplı çatının ahşap kiremit altı tahtası ile dikmelerinde dış ortam koşullarına bağlı yer yer çürüme, esneme ve kopmalar meydana gelmiştir. Ancak bozulmaların çatı strüktürünü etkileyecek boyutta olmadığı anlaşılmaktadır (Şekil 19).

Şekil 19. Salon 1 üzerindeki ahşap çatı elemanlarındaki nem ve sehime bağlı oluşan bozulma

Yapının tüm katlarında bulunan ahşap pencere ve bazı (lojman katı, misafirhane, loca katı vb.) kapılarda kullanıcı etkisi ve bakımsızlık nedeniyle zaman içerisinde kısmi bozulmalar meydana gelmiş olup, birçoğunda kullanım sorunu bulunmaktadır (Şekil 20).

Şekil 20. Ahşap pencere ve kapılarda bakımsızlık ve kullanıcı etkisiyle oluşan bozulmalar

Metal elemanlarda oluşan bozulmalar

Loca katındaki çelik makaslarda yapısal sorun oluşturacak düzeyde bozulma görülememiştir. Ancak çelik makasların ısı yalıtım malzemesi ile birleşim noktalarında neme bağlı korozyon ve pullanma meydana gelmiştir (Şekil 21).

Şekil 21. Kapatılan loca katı döşemesinde oluşan bozulmalar

Dilan ve Site Sinemasında tüm elektrik tesisatları devre dışı bırakılmıştır. Sinema salonlarının boş ve bakımsız olması nedeniyle tüm teknik donanımlarının büyük bölümü kullanılamaz durumdadır.

Cephe kaplamalarında ise dış ortam koşullarına bağlı sıva kayıpları bulunmaktadır. Ayrıca cephe boyalarının bir kısmında dökülme ve nem nedeniyle bozulmalar olduğu görülmüştür.

Çatı kaplamasındaki kiremitlerde zaman içinde eksilmelerin meydana gelmesiyle bu alanlardan salonlara neme bağlı bozulmalar ve kayıplar bulunmaktadır.

Site Sinemasından çatıya çıkılan ve üzerinde gezilebilen teras ile yazlık sinema döşemelerindeki yalıtımların olmaması bu alanlarda kısmi çatlakların oluşmasına neden olmuştur.

Yapı elemanlarındaki aykırı müdahaleler

Dilan Sineması'ndaki en önemli aykırı müdahale Salon 2 ve Salon 3'ün çelik makaslarla olan üst açıklığının bir ara döşeme ile bütünlüğünün bozulmasıdır. Özgün tasarıma sahip olan salonlara ait olan loca bölümünün yatayda bölünerek kullanılamaz duruma getirilmiş olması ile özgün tasarımın dışına çıkmıştır. Yapılan bu müdahale ile loca katı, aktif olarak kullanılamayacak bir mekâna dönüştürülmüştür (Şekil 22).

Şekil 22. Salon 2 ve Salon 3'ün yatayda bölünen loca katının işlevsizleştirilmesi

Neme bağlı oluşan bozulmalar

Neme bağlı bozulmalar özellikle loca katında ve Salon 2'in üstündeki çatıdan sızan yağmur sularına bağlı oluşmuştur. Marsilya kiremit kaplı çatı bakımının yapılmaması tavan kaplamalarında bozulmalara yol açmıştır. Ayrıca çatının saçak kısımlarında beton bloklar içerisine bitki ekilmiş, döşemeden + 1.00 kotunda bir havuz konumlandırılmıştır. Havuz kenarları ile beton blok saksı alanlarından sızıntılar salon üstünde yer yer nemli bölgeler oluşturmıştır. Sıva döküntüleri ve küflenmeler ile bozulma alanları artmıştır. Ayrıca baca kenarlarındaki aşınma ve malzeme kayıpları da bu alanlarda nem sorunlarının yayılmasına neden olmuştur (Şekil 23).

Şekil 23. Dilan Sineması Salon 1 tavan kaplaması ve kolondaki neme bağlı bozulmalar

Lojman ve misafirhane katında çatıdan gelen sızıntıların etkisiyle kısmi bozulmalar meydana gelmiştir. Oluşan nem etkisiyle duvar ve döşemelerde yüzey kayıpları ile sıva ve boya dökülmeleri oluşmuştur (Şekil 24).

Şekil 24. Lojman ve misafirhanede neme bağlı oluşan bozulmalar

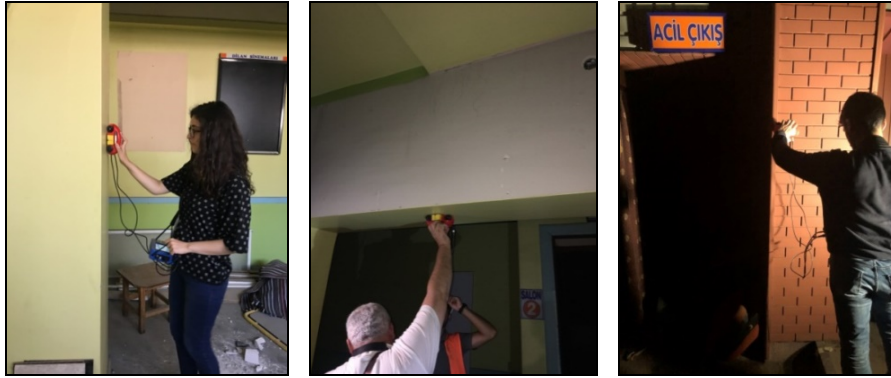
Salon 1'den 8 rıhtla çıkılan makine dairesinin tavanında yağmur sularının etkisiyle küflenme ve kireçlenme şeklinde geniş bozulma alanları görülmüştür (Şekil 25).

Şekil 25. Makine dairesinde neme bağlı oluşan bozulmalar

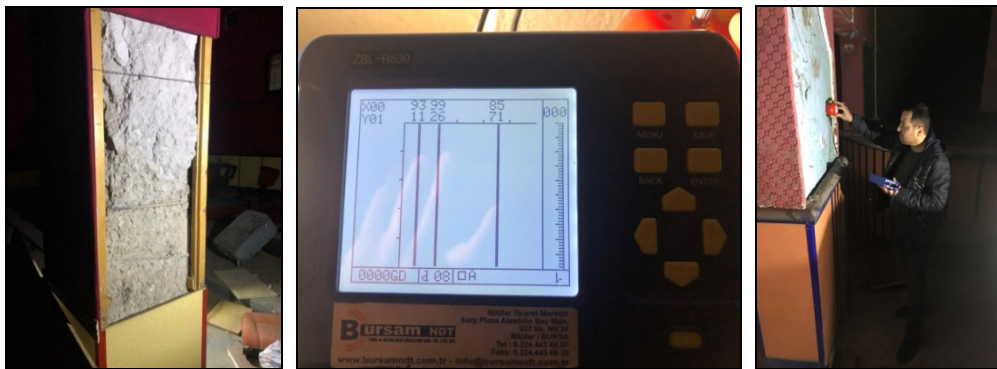
3.1.2. Dilan Sinemasında Aletsel Olarak Tespit Edilen Strüktürel Bozulmalar

Ana fuayede bulunan kolon görünümlü kare kesitli taşıyıcı elemanların içerisinde donatı olmadığı tuğladan yapılmış ayaklar olduğu NDT (Non destructive testing) radar cihazıyla yapılan tarama ile tespit edilmiştir (Şekil 26).

Şekil 26. Dilan Sineması ayak ve kolonlardaki donatı tespiti için yapılan NDT taramaları

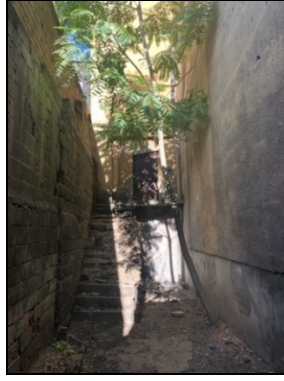
Ancak salonlardaki bazı kolonlarda kaplama malzemelerinin kaldırılması ile donatılar açık bir şekilde görülmüş, NDT (Non destructive testing) radar cihazıyla donatı sıklığı belirlenmiştir. Balkon bölümünde de aynı görevi üstlenen ayaklar tespit edilmiştir. Kolonlarda yapılan yalıtım ve sıva-boyanın sıyrılması ile kolonlarda donatılara ulaşılmıştır (Şekil 27).

Şekil 27. Dilan Sinemasında kolonlardaki donatı tespitinde kullanılan NDT cihazı ve taramalar

3.2. Site Sinemasında Gözlemsel Olarak Tespit Edilen Strüktürel Bozulmalar

Ali Emiri 1. Sokak'tan basamaklarla girilen yapının +1.43 m'lik kotundaki birinci kata çıkışı sağlayan merdiven kapatılmıştır. Bu alandan inilen beş basamakla jeneratör odası ve iç bahçenin bulunduğu alana ulaşılmaktadır. Burada yer alan ve kullanılmayan tek kollu merdiven dış ortam koşullarının etkisiyle kısmen yıkılmış, ağır hasarlı ve kullanılamaz durumdadır (Şekil 28).

Şekil 28. Site Sinemasında hasarlı merdiven

Bu merdivenin üstü ahşap kirişlerle kapatılarak Dilan sineması zemin katına geçişi engellenmiştir. Zaman içinde bakımsızlık ve terk nedeniyle ahşap döşemede sehim hasarları ve çürümeler meydana gelmiştir. Sonradan kapatılan merdivenin üstündeki bu ahşap döşeme tek yönlü metal pilon ve kare kesitli metal kutu profillerle desteklenmiş olup, ahşap kirişlerin birleşim yerlerinde yer yer ayrılmalar bulunmaktadır (Şekil 29).

Şekil 29. Site sinemasında ahşap kirişlerde sehim hasarları

(+1.43) kotundaki ticari birimlerin zemin kaplamaları kısmen kalkmıştır. Bu mekândaki duvar, kolon ve kirişler ise boyalı olduğundan, herhangi bir hasar gözlenememiştir. Birinci kattaki bekleme salonuna da girilemediğinden, bu alanda strüktürel hasar olup olmadığı belirlenememiştir. Kare kesitli kolon kaplamalarında taşıyıcı sistemi etkileyecek herhangi bir deformasyon gözlenmemiştir.

Salon 4’de bulunan ve yukarıdan aşağı daralan kolonların gerçek boyutları kaplamalar nedeniyle tespit edilememiş, mevcut halleriyle ölçülerek projelendirilmiştir. Makine dairesi Salon 4’ün içinde köşeleri yuvarlak formlu ayrı bir birim olarak kalmıştır. Makine dairesine ulaşan 0,80m genişliğindeki koridora dışarıdan girilememiştir.

Site Sinemasının güneybatısındaki otoparkın yanında (+1.69) kotuna çıkan merdivenlerden sonra (+2.71) kotuna çıkan ticari mekân günümüzde aktif olarak kullanıldığından, burada herhangi bir strüktürel bozulma bulunamamıştır. (+7.42) kotundaki ticari mekânın taşıyıcı kolon ve kirişleri ile duvarlarında da herhangi bir hasar görülmemiştir.

Salon 5, Salon 6 ve Salon 7’ de taşıyıcı kolonlar, tavan döşemesi ve duvarların farklı malzemelerle kaplanması nedeniyle hasarlar tespit edilememiştir. Ayrıca bu salonlardaki alçı tavan panellerde kısmi malzeme kayıpları görülmekle birlikte, bu durumun taşıyıcı sistemde hasar oluşturmadığı düşünülmektedir. Salon 6’nın makine dairesindeki duvarlar ile betonarme kirişte kısmi sıva kayıpları bulunmaktadır. Makine dairesinde bulunan baca giriş bağlantısı taşıyıcı sistem açısından hatalı bir uygulamadır. Son yapılan restorasyon sonrası eklenen betonarme kirişin baca ile bölünmüş olması taşıyıcı sistemde olması gereken sürekliliği bozmuştur. Bacada kullanılan harman tuğlada da malzeme kayıpları bulunmaktadır (Şekil 30).

Şekil 30. Site Sineması Salon 6 üzerindeki kiriş kolon arasına baca konulmasıyla oluşan strüktürel düzensizlik

(+11.50) kotundaki ticari mekânın duvar, kolon ve kirişlerinin boyalı olması nedeniyle gözlemsel olarak herhangi bir hasar tespit edilememiştir. Ancak bu kattan çatıya çıkan merdiven ve ahşap kirişlemelerinde kısmi malzeme kayıpları bulunmaktadır. Ayrıca Site Sineması'nın üstündeki teras çatı döşeme ve parapetlerinde bakımsızlık, dış ortam koşullarına bağlı aşınma ve malzeme kayıpları oluşmuştur (Şekil 31).

Şekil 31. Makine dairesi baca, duvar ve çatıda meydana gelen malzeme kaybı hasarları

Yüzey ve doku kayıplarına bağlı oluşan bozulmalar

Site Sineması güneyinde Ali Emiri Caddesinden % 22 eğimle inilen ve otopark olarak kullanılan bodrum katında mevcut taşıyıcı elemanların (kolon, kiriş) malzeme kaybına bağlı kısmen bozulmaya uğradığı görülmüştür. Ayrıca tavanda sonradan yapılan müdahalelerde sıva kayıpları ve kot düzensizlikleri meydana gelmiştir (Şekil 32).

Şekil 32. Site Sineması otoparkında döşeme, kolon- kirişlerde oluşan malzeme kayıpları

Yüzey ve doku kaybı otopark alanında olduğu gibi diğer mekânların duvar ve döşemeleri ile merdivenlerinde de meydana gelmiştir. Ayrıca otoparkın içinde Dilan Sineması bodrum katına geçişin sağlandığı, ancak günümüzde kapalı olan duvarın önünde 5 (beş) rıhtlık merdivenden anlaşılmaktadır.

Bu duvarın orta bölümünde sonradan açılan boşluk ile Dilan Sineması bodrum katındaki koridora geçiş sağlanmıştır. Bu bölümde 3 adet depo ve Dilan sineması zemin katına çıkan çeyrek dönüşlü merdiven bulunmaktadır. Ancak merdiven bu katta ahşap kirişli döşeme ile kapatılarak işlevsiz bırakılmıştır (Şekil 33).

Şekil 33. Site Sineması merdiven ve duvarlarda malzeme kaybı hasarları

Ekleme-kapatmaya bağlı oluşan bozulmalar

Site Sineması'nın Ali Emiri 1. Sokaktaki girişinden birinci kata çıkan merdiven kapatılarak kullanılmamaktadır. Birinci katta bulunan bekleme salonuna ve üst katlardaki ticari birimlere çıkan merdiven sadece bu alanlar için kullanılmakta olup, diğer mekanlarla bağlantısı kaldırılmıştır. Jeneratör odasından Dilan Sineması birinci katına çıkan merdiven de kapatıldığından üst katlara çıkış sağlanamamaktadır. Ayrıca Site Sinemasında Salon 6'nın makine dairesine çıkılmasını sağlayan metal merdiven sonradan eklenmiştir (Şekil 34).

Şekil 34. Site Sinemasında kapatılan merdiven ile makine dairesine eklenen metal merdiven

Ahşap ve metal elemanlarda bozulmalar

Metal elemanların kullandığı alanlar oldukça sınırlı kalmıştır. Site Sineması otoparkından Dilan Sinemasına geçiş koridorunda bulunan ve ahşap kirişli döşemeyle kapatılmış merdivenin üst döşemesine metal dikme ve kirişler eklenmiştir. Ahşap kirişlerdeki sehim metal elemanlar konularak giderilemeye çalışılmıştır. Ancak destek olarak eklenen bu elemanlarda oluşan korozyon duvarlarda yüzey kaybı ile ahşap kirişlerde çürümeye neden olmuştur (Şekil 35).

Şekil 35. Ahşap kirişli döşemde sehim, çürümeye ile metal elemanlarda korozyona bağlı oluşan hasarlar

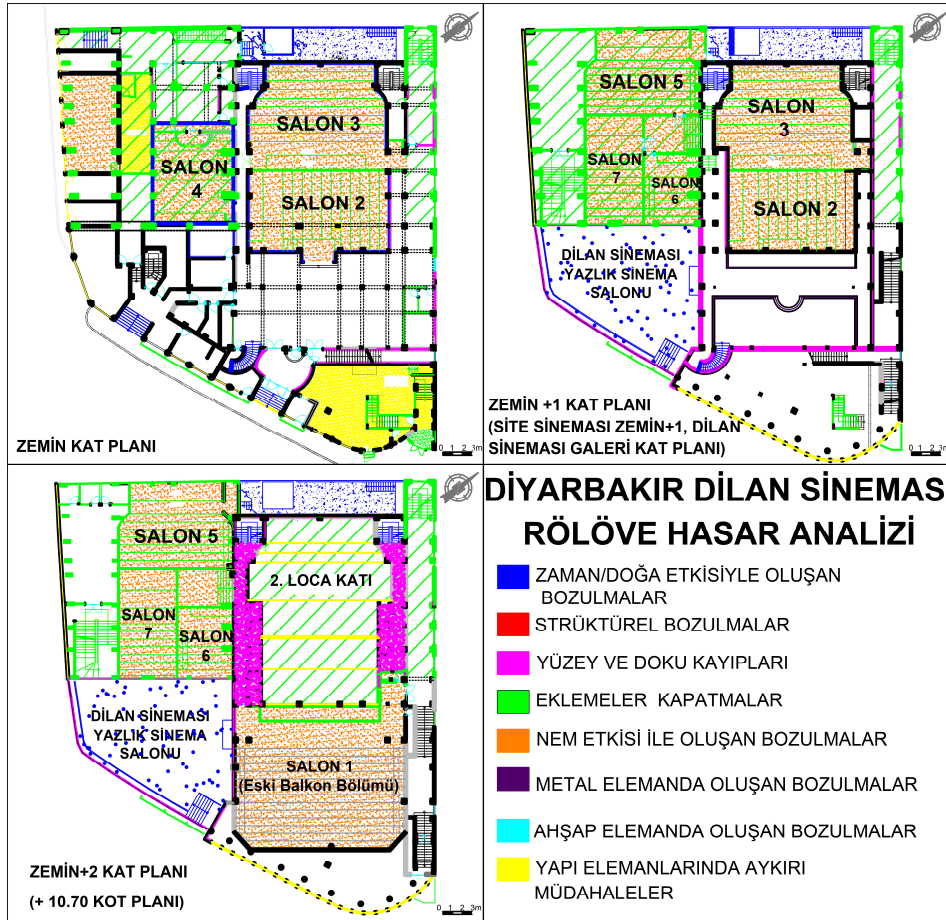
Neme bağlı oluşan bozulmalar

Neme bağlı bozulmalar özellikle sonradan eklenen mekânlardaki tesisatlarda görülmüştür. Ayrıca çatıdaki izolasyon eksikliği ve döşemedeki kısmi kaçaklar nedeniyle salonlar ile bazı makine dairelerinde

neme bağlı bozulmalar meydana gelmiştir. Site Sineması çatı katında ve duvarlarında da yağmur sularına bağlı oluşan bozulmalar mevcuttur (Şekil 36).

Şekil 36. Salon 6 makine dairesi ile çatıda neme bağlı oluşan bozulmalar

Şekil 37. Dilan ve Site Sinemalarındaki hasar analizleri (Şahin, 2019)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Modern Mimarlık Mirası kavramı, 1990'lı yıllar ve sonrasında mimari alanlarda koruma-onarım kavramları ön plana çıkarak tartışılmıştır. Dünyada Modern Mimarlık uygulamalarının ulusal envanter kayıtlarına geçirilmesi ve kayıt altına alınması veya tescilinin yapılmasında Fransa'da André Malraux'nun Kültür Bakanlığı yapmış olduğu 1964-1966 yılları önemli bir dönüm noktası olmuştur (Vanlaethem, F v.d 2005). Modern Mimarlık Mirası'nın bir bütün olarak gündemde yer alması, 1988 yılında kurulmuş DOCOMOMO International (DOcumentation and COnservation of buildings, sites and neighborhoods of the MODern MOvement) örgütünün 1990 Eindhoven Konferansı sonrası yayınladığı bildirgede belirtilmiştir (Yöner, Baturayoğlu, 2016,62-66).

20.yüzyılın ilk yıllarında modernizme karşı çıkan ve bu karşı duruşla güçlenen koruma kavramı, çok geçmişi olmayan mimarlık yapılarının koruma kavramına yaklaşım çekinceli olmuştur. Ancak 1970 yılları sonrasında yapılan modern mimarlık yapılarının yıkılmaya başlanması ile modern mimarlık

yapılarının kültür varlığı olarak kabul edilmesi koruma kuramlarını savunanlar tarafından ele alınmıştır (Wyss, 1990,88-97).

Koruma kuramıyla ilgili çalışmalarda iki zıt görüş öne çıkmıştır. Birinci görüşte modern mimarlık mirasında koruma kavramı, kriterleri ve uygulamalarının değerlendirilmesi ön plana çıkarken, ikinci görüşte, modern mimarlık mirası yapı ve öğelerini ürünlerini belirleyen kavram ve uygulamaların, mevcut koruma kavramlarının tartışılması gerekliliği savunulmuştur. Ayrıca mimarlık miras kavramındaki yeni yaklaşımların uygulamada etkisinin büyük olacağı düşüncesi savunulmaktadır (Henket, 1998, 22-25).

20. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen ve Modern Mimarlık yapısı olduğu düşünülen Dilan Sineması günümüze büyük oranda korunarak ulaşabilmektedir. 1949'da yapımının programlandığı ve 1955 yılında hizmete açılan bu kültür yapısı, dönemin tasarım, kullanım ve malzeme özelliklerinin en zarif somut oluşumlarından biridir. Bu bakımdan birçok Diyarbakırlı için anı değeri bulunmaktadır. Yapı korunmaya değer bir modern mimarlık mirası olarak değerlendirilip, Site Sineması ile birlikte 2009 yılında Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından tescillenmiştir. Yapıldığı dönemin en büyük sineması olan bu yapının kapsamlı bir restorasyon çalışması ile tekrar özgün işlevini sürdürebileceği anlaşılmaktadır.

Gözlemsel tespitler sonrasında belirlenen hasarların giderilecek boyutta olması, Dilan ve Site sinemasının kültür envanterimizde varlığını sürdürerek Diyarbakır'ın sosyal ve kültürel yaşamına önemli katkılar sağlayacaktır.

Dilan ve Site sinemaları genel olarak kısmi hasarlar dışında, yapıldığı dönemden günümüze büyük kayıplar vermeden ulaşabilmektedir. Meydana gelen bozulmalar yapı strüktürünü etkilemeyecek düzeyde olup, terk, bakımsızlık, hatalı onarım ve kullanıcıya bağlı olarak gelişmiştir. Dilan ve Site sinema salonları ile ticari mekânlarda yapılan gözlemsel tespitler sonrasında taşıyıcı sistemi etkileyecek önemli bir hasar oluşmadığı görülmüştür.

Dilan ve Site sinemalarının özgün işlevinde kullanılması ve mevcut bozulmaların giderilmesine yönelik sunulan önerilerin, yapıda restorasyon aşaması ve sonrası için önemli bir rehber olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda;

- Dilan ve Site Sinemalarında, yapıya sonradan dahil edilen, yapı strüktürünü ve özgünlüğünü bozan aykırı müdahale ve ekler yapıdan kaldırılmalıdır. Aykırı ekler yapıdan kaldırılırken yapı özgünlüğüne zarar vermeyecek ekipmanlar kullanılarak, müdahaleler ilgili uzmanlar gözetiminde yapılmalıdır.
- Sinemanın tüm cephelerinde bulunan klima motoru, benzeri tesisat ve ekipmanlar kaldırılarak, uygun tesisat projelendirmesi yapılmalı, tüm düzenleme cephe düzenini bozmayacak şekilde konumlandırılmalıdır.
- Cephedeki özgün olmayan pencere ve metal korkuluklar yapıya zarar vermeden sökülmelidir.
- Cephede tesisattan kaynaklanan neme bağlı bozulmalar duvar yüzeylerine zarar vermeden ilgili uzmanlar denetiminde giderilmelidir.
- Jeneratör odasının bulunduğu üstü açık alandaki ağır hasarlı merdiven özgün işlevine göre yeniden inşa edilerek bu alandan sinemaya ulaşma bağlantıları sağlanmalıdır. Kaldırılan hasarlı merdivenin sökümü sırasında yapı duvarına zarar vermeyecek müdahaleler yapılmalıdır.
- Salon 1' in Depo birimi olarak kullanan sonradan eklendiği anlaşılan mekan sökölüp, localar ortaya çıkarılmalıdır. Briket örülerek kapatılan loca kapı boşluklar, temizlenerek ortaya çıkarılmalıdır.
- Eski loca (balkon) bölümü olan Salon 1' de perdenin asıldığı sonradan eklenmiş olan duvar tamamen sökülmelidir.
- Salon 2 ve Salon 3' ün üstünü örten ana salonun yatayda bölünmesiyle yapılmış döşeme ve asma tavan sistemi tamamen sökülmeli ve bu sistemleri taşıyan çelik kirişler aslına uygun şekilde de taşıyıcı sisteme zarar vermeden kaldırılmalıdır.
- Salon 2 ve Salon 3' ün üstünü örten döşeme, asma tavan sistemi ve sistemleri taşıyan çelik kirişler temizlik aşamasında söküldüğünden söküm sürecinde duvarlarda oluşan malzeme kayıpları tamamlanmalıdır.
- Temizlik ve söküm çalışmalarıyla ortaya çıkarılan kapı boşluklarına diğer localardaki ahşap kapılar esas alınarak yeni kapı kanatları takılmalıdır.
- Site Sinemasının bölünmesiyle oluşan Salon 5, Salon 6 ve Salon 7 ilgili uzmanlar denetiminde projelendirilerek, özgün durumuna dönüştürülmelidir.
- Salon 5, Salon 6 ve Salon 7'ye çıkışı sağlayan sonradan eklenmiş yedi basamak yapıya zarar vermeden sökülmelidir.
- Dilan Sinemasının üstünü örten beşik çatının zaman ve doğa etkisiyle bozulmuş olan kiremitleri ve ahşap mertekleri sökülmelidir. Uzman görüşleri doğrultusunda çatı aslına uygun biçimde yenilenmelidir.
- Yapıda tüm yüzey sıvaları ile yalıtım malzemeleri ve dilatasyon noktaları ve bacalar temizlenmelidir.

- Dilan ve Site Sinemalarında zaman ve doğa etkisi ile oldukça yıpranmış olan parapetler yapıya zarar vermeden sökülmelidir.
- Statik uzmanları tarafından yapının bütünsel taraması yapılmalı, gerekli görülürse yapı özeline uygun güçlendirme çalışması yapılmalıdır.
- Yapıdaki tüm merdivenler kullanıma ve zamana bağlı olarak yıpranmaya maruz kaldığından bozuk rıhtlar ve eksik basamaklar tamamlanmalı, bakım onarımları yapılmalıdır.
- 2. Loca katında bulunan on iki adet birim, yapıda var olan ve edinilen arşiv bilgilerindeki kaynaklara göre yeniden inşa edilmelidir.
- Yapının ilk yapım döneminde Galeri Katı (1.Loca Katı)'nda bulunan 11 (on bir) loca restorasyon projesindeki gibi yeniden yapılmalıdır.
- Dilan Sineması ana salonun kuzeybatı yönüne aslına uygun film perdesi ve sahne yapılmalıdır.
- Site Sineması Salon 5, Salon 6, Salon 7'nin duvarlarının kaldırılmasıyla oluşan alana yapının ilk halinde olan ve restorasyon projesinde de belirtilen düzende Site Sineması büyük salonu yapılmalıdır.
- Dilan ve Site Sineması balkon katları aslına uygun biçimde yapılmalıdır.
- Dilan Sinemasının yazlık salonuna çıkışı sağlayan merdiven aslına uygun yerde yeniden yapılmalıdır.
- Site Sinemasının terasında bulunan yazlık bölümündeki sahne, makine dairesi ve WC' ler aslına uygun biçimde yenilenmelidir.
- Yapı genelinde tüm malzeme ve yapı elemanları zaman içinde yıprandığından, yenileme çalışmalarında aslına uygun özellik ve teknikte olunmasına özen gösterilmelidir.
- Sinema bütününde ilgili uzmanlar denetiminde güçlendirme çalışması yapılmalı, taşıyıcı sistemi ortaya çıkaracak itinalı söküm ve temizlik çalışması yapılmalıdır.
- Site ve Dilan sinema salonları arasındaki dilatasyon alanları ortaya çıkartılarak, bu alanlardaki taşıyıcı sistem strüktüründeki varsa eksiklikleri giderecek statik çalışması yapılmalıdır.
- Dilan ve Site Sinemasının elektrik, su, ısıtma- soğutma sistemleri yenilenmelidir. Yapının mimari düzenini bozmayacak ve mümkün olduğunca dönemsel özellikleri yansıtacak elemanlar kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aydın Ahmet (2015). Sözlü Görüşme.
- Beysanoğlu, Şevket (1996). Anılarımda Diyarbakır Halkevi. *Kebikeç Dergi*, Sayı 3, s.161-167.
- Çetin O. Ejder (2015). *Kişisel Fotoğraf Arşivi*. Diyarbakır
- Değertekin, Halil (2012). *Bir Ev Bir Sokak Bir Şehir Diyarbakır Anıları*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Dilan, Necat, Diken, Şeyhmus (2006). *Diyarbakır Sinemaları Belgeseli*. Diyarbakır Sinema Atölyesi, Yönetmenler: Nafiz Tanrıkkulu, Kubilay Dengiz.
- Diyarbakır Yenşehir Tapu Müdürlüğü Arşivi* (2016). Diyarbakır.
- Diyarbakır Kent Müzesi Arşivi* (2016). Diyarbakır.
- Halifeoğlu, F.Meral, Şahin, Didem (2017). Dilan Sineması'nın Diyarbakır'ın Sosyal Ve Kültürel Yaşamındaki Yeri. *International Conference on Multidisciplinary, Science, Engineering and Technology (IMESET'18 Dubai)* Oct 25-27, 2018, Dubai.
- Halifeoğlu, F.Meral, Şahin, Didem (2017). *Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu*, Diyarbakır.
- Henket, H. J. (1998). *Has the Modern Movement any Meaning for Tomorrow?*. Konservierung Der Moderne?, ICOMOS Hefte Des Deutschen National Komitees XXIV, München, 22- 25.
- İliter, Bülent (2017). *Diyarbakır İli Yenşehir İlçesi Dilan Sineması'nın Güçlendirme Etüdü ve Statik Müdahale Raporu*. Kibele Laboratuvar Hizmetleri Ltd. Şti., Diyarbakır
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015). *Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi*. Diyarbakır
- Özer, İsmail (2010). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihî Bilim Dalı Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- Şahin, Didem v.d. (2019). Diyarbakır'ın Kentsel Gelişiminde Kent Sinemalarının Rolü. *Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi (DUFED)*, Sayı: 8, (1) s. 1-7.
- Şahin, Didem (2019). *Modern Mimarlık Mirası Yapılarında Koruma ve Yeniden Kullanım Önerisi: Diyarbakır Dilan ve Site Sineması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Vanlaethem, F. vd. (2005). *Etude relative à la désignation de secteurs et d'immeubles significatifs de la période moderne dans l'arrondissement de Ville-Marie-Repérage du patrimoine moderne de l'arrondissement de Ville-Marie et réflexion sur les critères d'évaluation* [(Kanada/Montreal Kenti) Ville-Marie Bölgesi ve Bölgede Bulunan Önemli Modern Dönem Gayrimenkullerinin Tesciline Yönelik Çalışma -Ville-Marie Bölgesinde Bulunan Kültür Varlıklarının Konumlandırılması ve Değerlendirilmeleri için Ölçütler Geliştirilmesi Konusunda Düşünceler] (Yayınlanmamış uzmanlık raporu).
- Wyss, A. (1990). *Die Zwanziger Jahre Akzeptanz und Zeitgrenze. Unsere Kunstdenkmäler*, L. Dosch (ed.), Bern, 1:88-97.
- Yöney, Baturayoglu Nilüfer.(2016). Modern Mimarlık Mirasının Kabulü ve Korunması: Uluslararası Ölçüt ve İlkelere İlişkin Bir Değerlendirme. *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, Sayı 17, s. 62-76
- URL-1, Dağtekin, Emine v.d. (2015). <http://v2.arkiv.com.tr/p10615-diyarbakir-dilan-sineması.html>. Erişim Tarihi: 11.09.2016.
- URL-2, Değertekin, Halil. (2010).[http://diyarbakiranlari.blogspot.com.tr/2010/12/Bir zamanlar Diyarbakır Sinemaları.html](http://diyarbakiranlari.blogspot.com.tr/2010/12/Bir_zamanlar_Diyarbakir_Sinemaları.html).Erişim Tarihi: 10.09.2016.
- URL-3, Erbay, Vecd.(2018). www.gazeteduvar.com.tr. Erişim tarihi:28.01.2018).
- URL-4, Karataş, Murat. (2015)"Bir Zamanlar Diyarbakır'da Sinema Vardı. Erişim Tarihi :11.09.2016.
- URL-5, Mercan, Mehmet (2012). www.diyarkapi.com<http://www.diyarkapi.com/diyarbakir-haberleri/Bir-Zamanlar-Diyarbakirda-Sinema-Vardi-h9670.html>.Erişim Tarihi:17.09.2016
- URL-5, Mercan, Mehmet (2017). <http://www.diyarkapi.com/diyarbakir-haberleri/bir-zamanlar-diyarbakirda-sinema-vardi-h9670.html>, İndirilme Tarihi: 10.09.2017